

עדותו של יהודי רומני על גילויי אנטישמיות מצד חברו הטוב

ידיד טוב באמת [בעיר סירט] היה שכני פאול קונדוררו, בנם של אם גרמניה ואב רומני. עם פאול גדלתי, איתו שיחקתי בילדותי ומן המאפייה של אמו גרטה, מול ביתנו, הייתי מביא לחמניות חמות ולחם טרי. גרטה התרועעה עם אמי ובין המשפחות שררה ידידות. מאז ימי הגן והכיתות הנמוכות בבית הספר היינו שבים יחדיו הביתה, מכינים שיעורי בית ומשחקים בחצר ביתנו או בגן העיר הסמוך. לעובדה שפאול היה נוצרי ואני יהודי לא היתה משמעות. מעולם לא רבנו. למילות גנאי אנטישמיות לא היה זכר. בסוף התיכון נפרדנו. פאול בחר בקריירה צבאית. לאחר פרוץ מלחמת העולם, בשנת 1940, פגשתי אותו שוב בסירט, והוא קצין במדים. רציתי לחבקו, הושטתי לו את ידי, כשאני תר בעיניו אחרי החום מימי הילדות. פאול החזיר לי מבט עוין, דוחה את ידי המושטת. "ז'ידיאן", סינן – אותו כינוי גנאי ליהודי שמעולם לא עלה על שפתיו בילדותו – "אילו יכולתי, הייתי יורה בך כדור. אתם היהודים אשמים בכל. בגללכם איבדנו את צ'רנוביץ ואבדה לנו מולדתנו בוקובינה." לשוני הפכה לאבן. ועד שהתעשתתי כבר הפנה אלי פאול עורף ונעלם במעלה הרחוב. באותו הרגע הרגשתי שבא הקץ לילדותי. ידעתי שבארץ הזאת לא אשאר.

לימים, בחודש פברואר 1943, עיינתי לתומי ביומן "אוניברסול" שהיה אז הנפוץ והחשוב בעיתוניה של רומניה. לפתע נפלו עיני על מודעת אבל במסגרת שחורה. "אנו אבלים על סרן פאול קונדוררו שנפל בסטלינגרד בעת מילוי תפקידו."

אני זוכר את ההרהור שחלף במוחי כי את החבר הזה איבדתי שנים רבות קודם.

יצחק ארצי, **דווקא ציוני** (תל אביב: ידיעות אחרונות, 1999), ע' 52-53